

РОЗДІЛ 5

СУТНІСТЬ ТА РОЛЬ ТЕХНОПАРКІВ В ІННОВАЦІЙНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

*д.е.н., професор,
завідувач кафедри міжнародної економіки,
Одеський національний економічний університет
Козак Ю.Г.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри міжнародної економіки,
Одеський національний економічний університет
Уханова І.О.,
к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки та управління,
Одеський національний університет імені І.І.Мечникова
Заєць М.А*

В умовах, коли економічний розвиток України стримує відсутність належного рівня інвестиційних ресурсів, прямі іноземні інвестиції на душу населення в Україні складають 1,4 тис. доларів, тоді як в Польщі 5,6 тис. доларів, в Чехії 10,7 тис. доларів, США 17,4 тис. доларів (дані UNCTAD) за 2015 рік.

Для покращення ситуації потрібні не політичні дебати і пустопорожні декларації, а сучасні дієві організаційно-економічні інструменти. Технопарки – один із найбільш дієвих інструментів економічного розвитку.

Це перевірений часом та міжнародним досвідом механізм індустріалізації економіки, залучення інвестицій, збільшення зайнятості населення, підтримки місцевих виробників, сприяння малому та середньому бізнесу.

Станом на 1. 01. 2017 р. за даними UNIDO, в світі працює понад 15000 технопарків. Тоді як в Україні триває дискусія на предмет необхідності їх розвитку. Технопарки принесли економічний успіх ряду європейських і азіатських країн, в тому числі нашим сусідам. Чехія впровадила державну програму розвитку технопарків у 1998 році. За 7 років було створено близько сотні таких інституцій, інвестори вклали в нові виробництва 9 млрд. євро, створили 70 тис. робочих місць.

В Польщі сьогодні в 14 спеціальних економічних зонах функціонує 77 індустріальних парків. Відповідно, законодавство, що регулює діяльність таких зон, було розроблено ще в 1994 році. Перша спеціальна економічна зона в країні була створена в 1995 році. Всі інші польські СЕЗ були засновані в другій половині 1990-х років. За 10 років реальний ВВП країни зріс на 50 %, а експорт збільшився майже на 300%.

Зв 2002 – 2010 роки в Туреччині було створено 148 індустріальних парків, які набули подальшого розвитку (на сьогодні їх вже 215). ВВП та експорт країни зросли в 3 рази. В 2013 році Туреччина, яка до цього десятиліттями була боржником МВФ, повернула останній транш, повністю погасивши свою заборгованість.

Індустріальні парки виправдали себе як в найбільших країнах світу, таких як Китай та США, так і невеликих країнах, таких як Сінгапур, чи навіть Македонія.

Македонія, де інвестори в індустріальні парки на 10 років звільняються від податку на прибуток підприємств, ПДВ, податку на нерухомість, ввізних мит на обладнання і сировину, і навіть від податку на доходи фізичних осіб, вийшла на перше місце в світі за кількістю створюваних робочих місць на 100 тис. мешканців завдяки прямим іноземним інвестиціям.

Сьогодні навіть у Грузії функціонують дві вільні індустріальні зони, які розташовані в Поті (морський порт) і Кутаїсі. Якщо інвестор виробляє продукцію в цих зонах на експорт, то він звільняється від усіх податків, крім податку на доходи з фізичних осіб. Одним з

лідерів розвитку ІТ – технопарків є сусідня Білорусь, яка отримує замовлення на розробки з найбільш розвинутих економік світу і отримує чистий дохід понад 2 млрд. доларів на рік.

В Білорусі виробники в індустріальних парках на 10 років звільняються від сплати корпоративного податку, податку на нерухомість та земельного податку. На наступні 10 років застосовується половина ставки цих податків.

Серед інших стимулів – звільнення від імпортного ПДВ та мита на обладнання та комплектуючі вироби, пільгова ставка з податку на фізичних осіб, пільги по соцвнескам, звільнення від обов'язкового продажу валютної виручки та компенсаційних виплат за шкідливий вплив на довкілля. Білорусія випереджає Україну за реальним ВВП на душу населення більш ніж в 2 рази, незважаючи на те, що за випуском ІТ спеціалістів наша країна займає одне з провідних місць в світі. За рівнем кваліфікації 8-ме місце, а за рівнем математичної підготовки 6-ге.

Недолугі закони, які приймає керівництво країни, призводить до того що висококваліфіковані спеціалісти вимушені закривати справу і відкривати офіси в Польщі, Словаччині, Чехії, Угорщині та Білорусі або працювати в режимі фрілансерів.

Незважаючи на більш ніж столітню історію, індустріальні парки як інструмент економічного розвитку далеко не вичерпали свої можливості. Вони стали фактором прискорення економічного розвитку Західної Європи, Китаю, Японії та США.

Сьогодні в штаті Невада в (США) створюється найбільший у світі індустріальний парк Tahoe Reno Industrial Center площею 43000 га. У ньому розміститься найбільший у світі завод з виробництва літій-іонних акумуляторів з інвестиціями у 5 млрд доларів США, дата-центр Super NAP Tahoe Reno з інвестиціями 3 млрд. доларів США, завод японського виробника Panasonic з інвестиціями 2 млрд. доларів США та сотні інших сучасних виробництв. Виробнику акумуляторів Tesla Motor запропоновано «податкову знижку на 1,2 млрд. доларів строком на 20 років). Це дозволяє Tesla перші 10 років працювати практично без сплати податків.

В організації промислового розвитку ООН (UNIDO) провели дослідження, яке показало, що роль влади у розбудові індустріальних парків поступово змінюється з пасивної – простого надання інфраструктури, на активну – надання дієвих стимулів та преференцій як на місцевому, так і на національному рівні. Згідно дослідження UNIDO, стимули індустріальних парків включають:

- кредити за спеціальними пільговими ставками;
- звільнення від податків та мит;
- надання землі на пільгових умовах;
- субсидіювання тарифів на електрику та воду;
- преференційні тарифи на телекомунікаційні зв'язок
- спрощені регуляторні процедури;
- колективне використання послуг та комунальної інфраструктури для працівників.

Інвестиційні стимули в Україні повинні бути не вибірковими, а для усієї переробної галузі (за виключенням виробництва алкоголю і цигарок), науково-дослідної діяльності та діяльності в сфері ІЕ, легкої промисловості, фармацевтики, машинобудування, суднобудування, авіапром та ін.

Не повинно бути жодної регіональної вибірковості – індустріальні парки можуть створюватись у будь-якому місці чи селі, де є промислова ділянка, бажання місцевої влади чи ініціатива інвесторів. Для цього не потрібне рішення Верховної Ради чи уряду, що й буде вагомим вкладом у децентралізацію країни не на словах, а на ділі.

У сучасній ринковій економіці фундаментальна та прикладна наука, науково-технічний потенціал країни давно стали виокремлюватися в якості головного чинника економічного розвитку, а конкурентна боротьба, яка все більше загострюється на світових ринках товарів та послуг, демонструє, що серед переможців опиняються лише ті країни, які не просто мають у своєму розпорядженні потужні науково-технічні можливості, але й найбільш ефективно їх використовують, тобто трансформують нові наукові

ідеї, винаходи та відкриття у готову комерційну інноваційну продукцію, з найменшими витратами проходять при цьому цикл «наука-виробництво-збут». Скорочення цих витрат досягається, перш за все, шляхом створення нових інноваційних форм організації бізнесу, заснованих на складних формах спеціалізації і кооперування. Це дає змогу генерувати конкурентні переваги, які у таких інтегрованих структурах розподіляються між усіма учасниками. До таких інноваційних форм бізнесу можна віднести технополіси, технопарки, промислові парки, бізнес-інкубатори та інші інноваційні структури.

Слід відзначити, що досвід індустріально розвинених країн світу яскраво демонструє, що технологічні парки є одним з найбільш дієвих інструментів формування інноваційної інфраструктури країни, основною метою яких є організація наукового та виробничого процесу таким чином, щоб забезпечити швидку реалізацію та впровадження у виробництво наукових розробок, які стають інноваціями.

Технологічні парки на сьогодні розглядаються в якості основного чинника створення та розвитку інноваційної економіки. На сьогодні найбільша кількість функціонуючих технопарків спостерігається у розвинутих економічних системах (рис. 1).

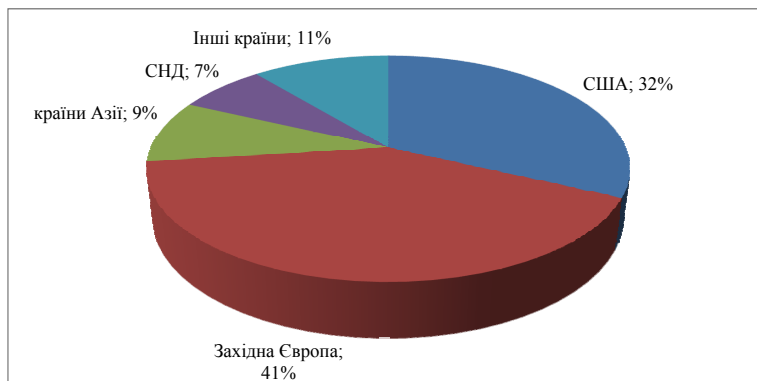

Рисунок 1 - Територіальний розподіл світових технопарків

Джерело: складено авторами на основі [1; 2; 3]

При становленні економіки інноваційного типу технопарки сприяють переходу до нового технологічного укладу, прискорюють процес комерціалізації досягнень інноваційної сфери, сприяють більшій ефективності функціонування підприємств малого та середнього бізнесу.

В процесі розвитку інноваційного типу економіки в країні, технологічні парки значно посилюють конкурентоздатність країни на світовому рівні, переводять виробництво на новий тип, підвищують інноваційну складову в експорті продукції, що сприяє більш сталому розвитку всіх галузей економіки країни в цілому. При створенні технопарків, згідно із думкою багатьох науковців, [4] було використано ідею комплексної організації, наукомісткого виробництва з виникненням нових технологій. Однією з основних засад при створенні технопарків є сприяння структурній переорієнтації економіки, що можливо лише у разі максимального зближення науки та виробництва.

В даний час у науковій літературі зустрічається велика кількість визначень технопарку. Нижче наведені деякі з них, які, з точки зору авторів, найбільш повно відображають їх сутність.

Так, у термінологічному словнику з питань управління інноваційними проектами визначається, що «технологічний парк - регіональна система спільного підприємництва, заснована на поєднанні діяльності наукових установ, що здійснюють фундаментальні дослідження; прикладних науково-дослідних центрів організації та здійснення розробок у наукомістких галузях. Технологічні парки мають на меті створення принципово нових базових технологій і зразків промислової продукції, сприяють комерціалізації досягнень технологічної революції». Асоціація університетських дослідницьких парків Північної Америки наполягає, що така структура «...є організацією, що володіє власністю (юридичною особою), яка: має або планує мати землю і будівлі, спеціально призначені для проведення приватним і державним секторами науково-дослідних і дослідно-

конструкторських робіт, розміщення наукомістких фірм і сервісних служб; співпрацює з університетом або іншим вищим навчальним закладом на контрактній основі або в робочому порядку; сприяє зміцненню зв'язків університету з промисловістю у сфері НДДКР, допомагає розвиватися новим фірмам, а також сприяє економічному розвитку; надає допомогу у передачі технологій та обміні знаннями в області бізнесу між університетами і фірмами, розташованими на території парку». Генеральний директор Міжнародної асоціації наукових парків Л. Санц надає визначення, що «...це організація, яка управляється фахівцями, головною метою яких є збільшення добробуту місцевого співтовариства за допомогою просування інноваційної культури, а також змагання інноваційного бізнесу та наукових організацій. Для досягнення цих цілей технопарк стимулює і управляє потоками знань і технологій між університетами, науково-дослідними інститутами, компаніями і ринками. Він спрощує створення і зростання інноваційних компаній за допомогою інкубаційних процесів і процесів виведення нових компаній з існуючих (spin - off processes). Технопарк крім високоякісних площ забезпечує інші послуги». Інноваційна рада Квінсленда (США) наполягає, що «технопарк – це юридична особа, створена для більш адекватного використання наукових і технологічних ресурсів для поліпшення економічної бази регіону. Місією технопарку є стимулювання регіонального розвитку, деіндустріалізації, а також спрощення реалізації комерційних і промислових інновацій. Діяльність технопарку збагачує наукову і / або технічну культуру регіону, створює робочі місця і додану вартість» [5, с.13-18].

Аналіз наведених визначень дозволяє виділити загальні для всіх наведених характеристик технопарків ключові критерії:

- зв'язок, з одного боку, з ВНЗ, науковим центром, науковими організаціями, а з іншого боку - з промисловими підприємствами;
- підтримка малих і середніх інноваційних фірм;
- передача технологій і обмін знаннями;

- виробництво і комерційне освоєння нової інноваційної продукції.

Також можна виокремити головні характеристики такої організації:

1) територіально - інфраструктурна організація, що виконує особливу функцію сприяння розвитку малого інноваційного підприємництва, функцією технопарку є територіальна інтеграція науки, освіти і виробництва, створення умов передачі технологій, інфраструктурна підтримка розвитку малого та середнього інноваційного бізнесу;

2) форма організаційної взаємодії учасників щодо створення наукомісткої продукції, основу якої складають територіальна інноваційна інфраструктура, можливості надання необхідних послуг підприємствам, що розміщені на території технопарку, сприяння виконанню інноваційних, інвестиційних проектів;

3) форма організації взаємодії учасників наукоємного виробництва з приводу комерціалізації технологічних розробок, де основна увага приділяється коопераційній взаємодії учасників інтеграційного процесу.

На базі проведеного аналізу може бути зроблена спроба дати визначення технопарку, яке враховує зазначені ключові критерії його діяльності. Під технопарком можна розуміти територіально відокремлений науково-виробничий комплекс, який здійснює формування територіального інноваційного середовища шляхом сприяння виробничому і комерційному освоєнню досягнень науки і техніки. Тобто технопарк - це неформальна організаційно-економічна структура, що об'єднує ВНЗ й організації, що здійснюють науково-дослідну, дослідно-конструкторську і виробничу діяльність, з метою прискорення просування розроблюваних ними товарів і послуг з інноваційного циклу від створення до комерціалізації.

З визначення випливає, що функціонування технопарку будується на основі відносин купівлі-продажу об'єктів інтелектуальної власності та акціонерної власності, створюваної

представниками науки і промисловості у вигляді спільних підприємств. Технопарк об'єднує як початківці компанії, так і фірми з налагодженим виробництвом і стабільної ринкової "нішею" і сприяє комерціалізації науково-технічної діяльності і прискорення просування нововведень у сферу матеріального виробництва. Саме цими головними критеріями і визначається сутність технопарку.

Проведений аналіз наукової літератури дозволяє виявити та узагальнити комплекс причин появи та розвитку технопарків за кордоном:

1. Вичерпання традиційних ресурсів, які забезпечували розвиток промисловості, перш за все, обробних галузей. Для більшості розвинених економік світу очевидною стала поступова стагнація та зниження темпів розвитку, що сформувало потребу у модернізації традиційних галузі важкої промисловості. Підвищення темпів розвитку, основних економічних показників діяльності та посилення конкурентоспроможності галузей важкої промисловості були можливі завдяки підвищенню їх наукоємності, при цьому мало відбуватись одночасне зниження споживання ресурсів в процесі виробництва.

2. Виникнення в розвинених країнах актуальної потреби в розвитку таких технологій, які визначатимуть подальший економічний розвиток цих країн в довгостроковій перспективі, розвиток інноваційних галузей виробництва, які формуються на базі сфери інформатизації, оптоелектроніки, біотехнології тощо. Успішний розвиток та ефективна робота саме підприємств цих галузей визначає перспективи подальшого завоювання країною ринкового сегменту або цілого ринку певної інноваційної продукції.

3. Створення технопаркових структур відбувалось і внаслідок усвідомлення, що саме вони є найперспективнішою формою розвитку інтеграційної взаємодії між фундаментальною та прикладною наукою і виробництвом та долають автономність, що на протязі тривалого часу існувала між цими сферами. Ефективне функціонування технопарків можливе лише за умови органічного поєднання новітніх ідей та розробок із діяльністю з їх впровадження

до безпосереднього масового (серійного) випуску інноваційної продукції.

4. Бурхливе зростання технопаркових структур можна також пояснити виникненням в деяких розвинутих країнах (таких як Німеччина, Нідерланди, Японія тощо) потреби в модернізації діяльності та реконструкції великих підприємств і створення на їх основі малих і середніх інноваційних компаній, які є більш динамічними і гнучкими в своїй діяльності.

5. Організація технопарків сприяє більш раціональному розміщенню продуктивних сил, зокрема, децентралізації промисловості, вирівнюванню економічного рівня периферійних районів і центру.

6. Можливість вирішити за їх допомогою актуальну проблему реорганізації існуючої системи освіти та наблизити її до потреб розвитку сучасного наукомісткого виробництва [6, с.48-53].

У цілому аналіз світового досвіду організації технопарків, дозволяє виділити три основні категорії активних учасників даного процесу: академічні/наукові установи, агентства з економічного розвитку, місцевий виконавчий орган. Рівень залучення кожного з перелічених учасників у процес створення та адміністрування технопарку зумовлює його форму організації.

Вищий навчальний заклад, або науково-дослідний центр, як єдиний засновник. Дана форма організації рідко зустрічається на практиці, проте не є винятком. Організація технопарку університетом залежить значною мірою від наявності відповідної ділянки землі і фінансових коштів, достатніх для реалізації проекту. У цьому випадку організація управління різними процесами здійснюється повністю структурними підрозділами ВНЗ. Фінансування будівництва та діяльності парку, управління відбором клієнтів та контроль їх повсякденної діяльності здійснює фінансовий відділ ВНЗ. Схеми організації технопарків університетами часто використовується у Великобританії. В якості прикладів можна

навести наукові парки Кембриджа, університету Херіот-Уатт, Едінбург, і Суррейського університету.

Зазвичай технопарк має кількох засновників. Їх кількість може варіюватися від 2-х до 20-ти. При заснуванні технопарку вищий навчальний заклад або науково-дослідна установа можуть кооперуватись із органами місцевої або регіональної влади, фінансовими установами (банками, інвестиційними та венчурними фондами тощо), підприємствами промисловості. Конкретний внесок кожного засновника технопарку звичайно виражається в такому:

- вищий навчальний заклад або науково-дослідна установа - приміщення, лабораторії, кадрові ресурси, ідеї та винаходи;
- місцева або регіональна адміністрація – створення необхідної інфраструктури, формування грантових програм, необхідні земельні ресурси;
- фінансові установи - фінансування, експертиза рентабельності, окупності та доходності інноваційних проектів;
- крупні підприємства - інвестування, проведення технічної експертизи проектів, надання виробничих потужностей, випуск готової інноваційної продукції.

Технологічний парк може бути заснований і за участю загальнонаціональних або місцевих агенцій з розвитку, які надають фінансові ресурси для придбання споруд, приміщень, обладнання тощо. Якщо при створенні технопарку реалізується саме такий сценарій його організації, то управління даною інтегрованою структурою та її діяльністю здійснюється спеціально створеною компанією. Даний підхід розглядається в якості найбільш виправданого, місія технопарку націлена на сприяння економічному, соціальному і технологічному розвитку певної території. Вищевикладене пояснює, чому такий сценарій особливо виправдовує себе для країн, що розвиваються та країн із транзитивними економіками.

В даний час можна виділити наступну узагальнену стандартну структуру технопарку, що складається з двох частин:

1. «Ядро» технопарку, яке представлене інкубатором бізнесу початківців малих інноваційних фірм, зрілими фірмами, що вийшли з інкубатора, але побажали залишитися на території технопарку, якщо у технопарку є така можливість, і фірмами, які перейшли в технопарк, наприклад, з університету, державного наукового центру, промислового підприємства, міста і т.д., а також дочірніми фірмами великих підприємств.

2. «Оболонки» технопарку, яка представлена фірмами сервісу, що потрібні для надання якісних послуг малим інноваційним фірмам, а також командою менеджерів технопарку.

Відомі структури технопарків виходять з організаційної та територіальної концентрації необхідних інноваційних ресурсів (інтелектуальних, управлінських, виробничих, трудових, інформаційних і фінансових). Слід зазначити, що на сьогодні типи структур технопарків, які функціонують в Україні, не враховують регіональні особливості, що робить неможливим або занадто трудомістким створення їх на території багатьох регіонів з метою інтенсифікації інноваційних процесів. Оскільки кожен регіон має унікальний набір інноваційних ресурсів, необхідна розробка такої структури технологічного парку, яка дозволила б розвивати економіку регіону на основі раціонального використання регіональних інноваційних ресурсів.

Невід'ємною вимогою розвитку технопарків є існуючий науково-технічний потенціал, наявність кваліфікованої робочої сили та ринку венчурного капіталу, зручне економіко-географічне розташування. Для утворення технопарку необхідно мати такі передумови:

- присутність в регіоні науково-дослідних установ високого класу;
- наявність кваліфікованих фахівців виробничої сфери, які мають досвід впровадження у практику нових технологій і створення нової техніки;
- можливість придбання або найму в оренду на пільгових умовах ділянок землі та виробничих приміщень;

- наявність технологічної інфраструктури, розвинутої індустрії ділових послуг;
- наявність ризикового капіталу.

Особлива місія технопарку, як вже було підкреслено раніше, полягає в комерціалізації результатів наукових досліджень, винаходів і відкриттів вчених і фахівців, які вирішили зайнятися малим підприємництвом в науково-технічній сфері, але без відповідної підтримки не можуть це зробити, а також технологічний трансферт.

Діяльність наукових парків охоплює широке коло економічних, техніко-технологічних, науково-дослідних, комунікаційних, соціально-побутових та інших проблем (рис. 1).

Залежно від рівня розвиненості інноваційної інфраструктури, технопарк може планувати форми і методи взаємодії структурних одиниць як всередині технопарку, так і з такими суб'єктами інноваційної інфраструктури, як: самостійні інноваційні центри, бізнес-інкубатори, технополіси, консалтингові та навчальні фірми, центри підтримки інноваційного підприємництва та ін. Взаємодія структурних одиниць в рамках технопарку визначається типами цих структур. Як свідчить досвід розвинених країн, ефективними є такі технопарки, які створюють сприятливі умови для ефективної діяльності інноваційних фірм, що займаються створенням та реалізацією оригінальної науково-технічної продукції через надання цим фірмам у користування матеріально-технічної бази, надання консультацій та інформації у сфері науки, економіки і права.

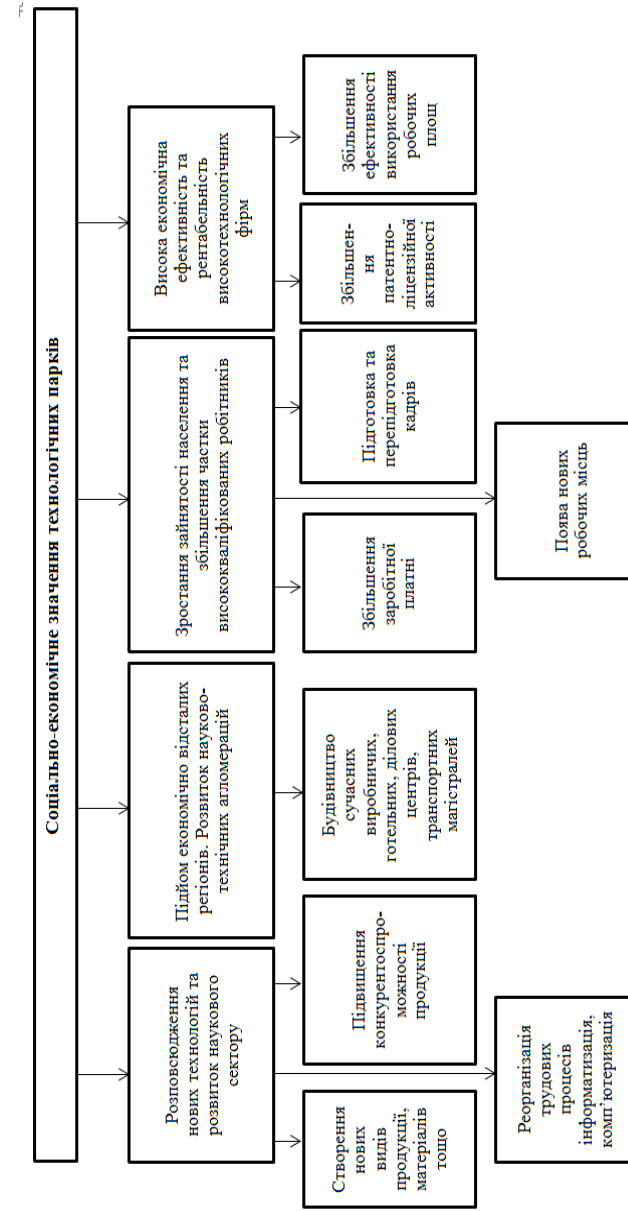

Рисунок 1 - Соціально-економічне значення технологічних парків

Джерело: розроблено авторами [7,8]

Головна місія технопарку зображена на наступному рисунку (рис. 2) та полягає у тому, що, при ефективній організації, технопарки сприяють появі нових інноваційних підприємств, стимулюють структурну перебудову економіки в межах території, де їх організовано, позитивним чином здійснюють вплив на індустріальні зрушення, підсилюють розвиток реального сектора економіки, сприяють появі нових робочих місць.

Рисунок 2 – Місія технологічного парку при реалізації державної інноваційної політики

Джерело: розроблено авторами

Серед позитивних наслідків створення технологічних парків також можна виокремити розширення бази оподаткування, що, відповідно, призводить і до підвищення ступеню доходів бюджетів різних рівнів.

Саме технопарки поєднують в своїй структурі собі декілька головних елементів інноваційної інфраструктури: звичайно в структурі такого інтегрованого утворення у класичному вигляді представлені інноваційно-технологічний центр, консультаційна організація, цент з інформаційних послуг, маркетинговий центр, промислово-виробнича зона, кожен з цих елементів надає фірмам-резидентам спеціалізований набір послуг та виконує певні функції.

Таким чином, функціональна визначеність та домінантна функція технопаркових структур полягає у науково-виробничій інтеграції потенціалу реального сектору економіки, академічної та галузевої науки, вищої освіти, державних, регіональних та місцевих органів управління та влади в контексті індустріалізації економічного розвитку. Серед елементів інноваційної інфраструктури технопарки, як її головні інноваційні центри, активізують економічний розвиток на основі забезпечення високими технологіями з одночасним вирішенням соціальних завдань. Функціонування технопарків перетворює периферійні області зі слабкою економікою в високорозвинені, забезпечені високими технологіями в різних сферах з одночасним вирішенням завдань створення додаткових робочих місць, розвитку інноваційної інфраструктури, створення успішних компаній малого та середнього бізнесу, збільшення доходів бюджету.

Література

1. Луговцов А.В. Развитие инновационных форм ведения бизнеса // Инструменты анализа и управления переходными состояниями в экономике: Материалы II международной научно-практической конференции «Экономическое развитие, реформы и инновационные процессы в современном бизнесе». - Т.2. - Екатеринбург: Изд-во Урал. ун-та - 2007.
2. Мазур В.С. Технологічні парки. Світовий та український досвід / О.А. Мазур, В.С. Шовкалюк. – К.: Прок-Бізнес, 2009. – 70 с.
3. Мазур А.А., Пустовойт С.В. Технологічні парки України: цифри, факти, перспективи. Наука та інновації. 2013. Т. 9. № 3. С. 59—72. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://scinn.nas.gov.ua/arhiv/0313/Mazur.pdf>.
4. Ревуцький С. Основні передумови та загальні риси розвитку технологічних парків у високорозвинених країнах світу "Теорія і практика інтелектуальної власності", № 1, 2009. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ndiiv.org.ua/ua/library/view-osnovni-peredumovy-ta-zahalni-rysy-rozvytku-tekhnohichnykh-parkiv-u-vysokorozvynenykh-krajnakh-s.html#ixzz3H0X1I932>.
5. Уханова І.О. Розвиток та функціонування технопарків: світовий досвід та специфіка в Україні. [моногр.] / І.О. Уханова. - Одеса, Атлант, 2012 – 129 с.
6. Аллен Д., Берр Д., Броджерст Т. Научный парк: организация и управление: пер. с англ. / Д. Аллен, Д. Берр, Т. Броджерст. – Л. - 2000. – 245 с.
7. Амитан В.Н., Дубницький В.И. Некоторые вопросы развития технопарковых структур в Украине // Вісник АЕН України. – 2004. – №1. – С.125-126.
8. Геєць В.М. Інноваційні перспективи України : монографія / В. М. Геєць, В. П. Семиноженко. - Х.: Константа, 2006. - 272 с. Научная библиотека КиберЛенинка: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/tehnopark-kak-innovatsionnaya-model-razvitiya-stroitel'nogo-kompleksa-poltavskogo-regiona#ixzz32fktjzb>.